

Törvényi egység a költségvetési csalásban és annak érvényesülési lehetőségei a gyakorlatban

LENGYEL Tibor¹

A 2011. évi Btk. módosítás a költségvetési csalás tényállásának létrehozásával megteremtette a költségvetés bevételi és kiadási oldalának egységes büntetőjogi védelmét, amellyel a jogalkotó több bűncselekmény egy törvényi tényállásban történő összevonásával, egy komplex szabályozás bevezetésével kívánta megoldani a jogalkalmazás során felmerülő problémákat. Ennek részeként az egység-többség kérdésében megnyilvánuló jogalkotói akarat is érdemben változott, a törvényi egység megteremtése a korábbi kényszer- vagy automatikus halmazatok elkerülését célozta. Jelen tanulmány a gyakorlati jogalkalmazás szemszögéből kíván rámutatni mindazon sajátosságokra, amelyek a költségvetési csalás minősítésével kapcsolatosan a törvényi egység eredményeképpen napjainkban megmutatkoznak.

Kulcsszavak: elkövetési érték, folytatólagosság, költségvetési csalás, perújítás, törvényi egység

1. Bevezetés

Jelen tanulmány nem titkolt célja, hogy a gyakorlati jogalkalmazás szemszögéből mutasson rá mindazon sajátosságokra, amelyek a költségvetési csalás minősítésével kapcsolatosan a törvényi egység eredményeképpen megmutatkoznak.

Ahogy arra számos szerző rámutatott, hazánkban a közpénzek büntetőjogi védelmét – a hatékonyság érdekében – a jogalkotó 2011-ben újragondolta, a költségvetés védelmének minden eddiginél nagyobb jelentőséget tulajdonítva. A védelem korábbi rendszerét elavultnak tartotta, az azt biztosító tényállások a költségvetést támadó bűncselekmények egyes megjelenési formáira adtak választ, elmozdulva ezzel a túlzottan részletező szabályozás nem kívánt irányába. Az új költségvetési csalás bűncselekmény kodifikálásának célja az volt, hogy következetesebbé és használhatóbbá

¹ Lengyel Tibor pénzügyőr ezredes, igazgató, NAV Észak-alföldi Bűnügyi Igazgatósága; doktori hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
Tibor Lengyel Customs Colonel, Director, Northern Great Plain Criminal Directorate of the NTCA; PhD student, University of Debrecen Géza Marton Doctoral School of Legal Studies.
E-mail: lengyel.tibor_1@nav.gov.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1792-3971>

tegye a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt a költségvetést károsító bűncselekmények vonatkozásában.²

Ezen cél megvalósulásának vizsgálata érdekében a tanulmány párhuzamot von a jelenkori és az azt megelőző büntetőjogi szabályozás között, esetpélda feldolgozásával keresve a választ azon kérdésekre, amelyek a törvényi egység alkalmazhatósága körében időről időre felmerülnek.

Az 1978. évi IV. törvény 2011. évi módosításáig a költségvetés büntetőjogi védelmét az adócsalás (310. §.), a munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás (310/A. §.), a visszaélés jövedékekkel (311. §.), a csempészet (312. §.) a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése (288. §.), az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése (314. §.) tényállása szolgálta, valamint az ÁFA-ra elkövetett csalás, illetve a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés sérelmével járt (318. §.).

A halmazati kérdések vonatkozásában tehát elengedhetetlen visszautalnunk az adócsalás tényállásán keresztül a korábbi büntetőjogi szabályozás legmarkánsabb elemeire és az ott alkalmazott halmazatképző elvekre. Az 1978. évi IV. törvény az adócsalás tényállását a következőképpen szabályozta:

„310. § (1) Aki az adókötelezettség megállapítása szempontjából jelentős tényre (adatra) vonatkozóan valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy ilyen tényt (adatot) a hatóság elől elhallgat, és ezzel vagy más megtévesztő magatartással az adóbevételt csökkenti, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény folytán az adóbevétel nagyobb mértékben csökken.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény folytán az adóbevétel jelentős mértékben csökken.

(4) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény folytán az adóbevétel különösen nagy, vagy ezt meghaladó mértékben csökken.

(5) Az (1)–(4) bekezdés szerint büntetendő, aki a megállapított adó meg nem fizetése céljából téveszti meg a hatóságot, ha ezzel az adó behajtását jelentősen késlelteti, vagy megakadályozza.

(6) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője nem büntethető, ha a vádirat benyújtásáig az adótartozását kiegyenlíti.”

A következetes ítélkezési gyakorlat szerint tehát adónemenként és járulékfajtánként, továbbá adó- és járulékmegállapítási időszakonként külön rendbeli bűncselekmény megállapításának volt helye. Ezen gyakorlat létjogosultságát támasztotta alá a Legfelsőbb Bíróság is, amely a bűncselekmény rendbeliségét – amennyiben az elkövető több gazdasági társaságban kifejtett tevékenységével sértette a költségvetésnek

² Madai Sándor: Hazai szabályozás és az Európai Unió pénzügyi érdekei. In Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó – Varga Judit (szerk.): *A közpénzek védelméről*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, 2017. 274.

az adóbevételhez való jogát – az egyes megsértett adónemekhez és nem a gazdasági társaságok számához igazította.³

Az ismertetett gyakorlatot szemlélteti többek között a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság azon eseti döntése is, amely négy rendbeli – részben folytatólagosan elkövetett – adócsalást állapított meg azon elkövető terhére, aki egyetlen gazdasági társaságának keretében négy különböző adónemre követte el a bűncselekményt.⁴

Egységes és következetes volt az ítélkezési gyakorlat annak tekintetében is, hogy ugyanazon adónemre, több adómegállapítási időszakon keresztül megvalósított elkövetési magatartások a folytatólagosság általános szabályai szerint képezhetnek egységet, és kizárólag a folytatólagosság megállapítása eredményezheti az adócsökkentések összegének egybefoglalását. Ennek megfelelően például az általános forgalmi adóra több bevallási időszakon keresztül megvalósított adócsalás lehetett alkalmas a folytatólagos bűncselekmény megállapítására.

A cselekmény tehát már a törvény erejénél fogva egyetlen egységes bűncselekményként értékelhető, amely magába olvasztja a részcselekményeket. Ezt tükrözte a BK 85. számú állásfoglalás is, amely azt hangsúlyozta, hogy a folytatólagosan elkövetett bűncselekmény egység, amelynél a törvényi tényállást külön-külön is megvalósító részcselekmények együttesen alkotnak egyetlen bűncselekményt. Ezt az álláspontot változatlanul átvette a folytatólagos bűncselekmény elévüléséről szóló 31. BK vélemény, amely többek között kimondta, hogy a folytatólagosan elkövetett bűncselekmény egyes részcselekményei büntethetőségének önálló elévülése kizárt.

Különböző adónemekkel kapcsolatban elkövetett adócsalás esetén azonban a folytatólagosság megállapítása kizárt volt.

A joggyakorlatban érvényesült felfogás helyességét azonban alapjaiban vitatta Molnár Gábor, akinek álláspontja szerint „az a gyakorlat, amely az adónemek számához igazítja az adócsalás rendbeliségét ellentétben áll a büntetőjogi gondolkodás alapjaival. Ott ugyanis, ahol a bűncselekménynek van sértettje, a büntetőjog a sértettek számából kiindulva állapítja meg a rendbeliséget (lásd pl. emberölés, lopás). Az adócsalásnak van sértettje, az vagy az állam vagy az önkormányzat.”

E tárgyra vonatkozó előadásában nyomatékosan hangsúlyozta, hogy „a gyakorlat ebben a kérdésben töretlen, egységes és a megváltoztatása iránt nem merült fel igény. Csupán emlékeztetek rá, hogy ugyanilyen töretlen és egységes volt a gyakorlat az adócsalás és a csalás specialitásának a megítélése körében. És láss csodát: két évtized elmúltával ledőlt a dogma. Talán az adócsalás rendbeliségének a megítélése sem örök.”⁵

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról szóló 2011. évi LXIII. törvény három új tényállást iktatott a Btk.-ba: a visszaélés társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással, a költségvetési csalás, és a költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása.

³ BH 2004.270.

⁴ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 6.B.146/2008/45. számú ítélete.

⁵ Molnár Gábor Miklós: *Az adócsalás*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2011. 146.

Molnár Gábor jövőbe mutató szavai és gondolatai a költségvetési csalás tényállásának 2012. évi hatálybalépésével nyertek kézzelfogható értelmet, és bizonyították is azt, hogy akár több évtizedes dogmák is ledönthetők, ezáltal az adócsalás rendbeliségének megítélése sem örökre kőbe vésett.

2. Törvényi egység a költségvetési csalásban

A költségvetési csalás alapesetei:

„310. § (1) Aki

a) költségvetésbe történő befizetési kötelezettség vagy költségvetésből származó pénzeszközök vonatkozásában mást tévedésbe ejt, tévedésben tart vagy a valós tényt elhallgatja,

b) költségvetésbe történő befizetési kötelezettséggel kapcsolatos kedvezményt jogtalanul vesz igénybe,

c) költségvetésből származó pénzeszközöket a jóváhagyott céltól eltérően használ fel, és ezzel egy vagy több költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) Az (1)–(5) bekezdés szerint büntetendő, aki a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló törvényben, valamint a felhatalmazásán alapuló jogszabályban megállapított feltétel hiányában vagy hatósági engedély nélkül jövedéki terméket előállít, megszerez, tart, forgalomba hoz vagy azzal kereskedik, és ezzel a költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz.

(7) Aki költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási vagy az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy hiányosan tesz eleget, valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel, büntetést követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A 2011. évi Btk. módosítás tehát megteremtette a költségvetés bevételi és kiadási oldalának egységes büntetőjogi védelmét. Az új koncepció a költségvetés védelmének minden eddiginél nagyobb jelentőséget kívánt tulajdonítani, mert a korábbi „részteljesítő” szabályozási rendszer nem tudott megfelelő választ adni a költségvetést károsító bűncselekmények valamennyi formájára.⁶ A 2012. évi Btk. a szabályozáson érdemben nem változtatva a büntetőjogi tényállásokat immáron önálló fejezetben szabályozza.⁷

⁶ A 2011. évi LXIII. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról (Általános indokolás).

⁷ A Btk. XXXIX. fejezete – „A költségvetést károsító bűncselekmények” fejezetcím alatt – négy bűncselekmény törvényi tényállását tartalmazza: a Társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés, a Költségvetési csalás, A költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása és a Jövedékkel visszaélés elősegítése deliktumokat.

A költségvetési csalás megalkotásakor a jogalkotó több bűncselekmény⁸ egy törvényi tényállásban történő összevonásával, egy komplex szabályozás bevezetésével kívánta megoldani a jogalkalmazás során felmerülő problémákat oly módon, hogy a befizetési kötelezettségek és a költségvetésből származó pénzeszközök vonatkozásában tanúsított megtévesztő magatartásokat egységesen rendeli büntetni.

A költségvetési csalás tényállásának létrehozásakor a jogalkotónak az egység-többség kérdésében megnyilvánuló akarata is érdemben változott, amelynek lényegi elemei leginkább a miniszteri indokolás vonatkozó megállapításai szerint foglalhatók össze: „[A]z eddigi szabályozások nem voltak alkalmasak arra, hogy megszüntessék a kényszer- vagy automatikus halmazatokat, amelyektől azonban a gyakorlat – teljes joggal – idegenkedik. A törvényi egység megteremtésével e probléma kiküszöbölődik.”⁹ A részletes miniszteri indokolás azonban úgy folytatja, hogy „a bűncselekmény rendbelisége és a folytatólágosság megítélése tekintetében az új tényállás az adócsalás esetében kialakult gyakorlatra kiható változást nem eszközöl”.¹⁰

Az ellentmondás e vonatkozásban nyilvánvaló: ha ugyanis a bűncselekményi tényállás törvényi egység, azaz egy bűncselekmény, akkor több rendbeli elkövetést szükségszerűen nem lehet megállapítani. Így viszont nyilvánvalóan nem tarthatók az adócsalás rendbelisége kapcsán a korábbiakban kialakult elvek.

E kérdésben, ahogyan arra Jacsó Judit is rámutatott,¹¹ nyilvánvalóan a törvény szövege az elsődleges. Amennyiben ugyanis a nyelvtani értelmezésből indulunk ki, akkor a törvény azon megfogalmazásából, miszerint egy vagy több költségvetésnek okozott vagyoni hátránnyal valósulhat meg a bűncselekmény, arra a következtetésre juthatunk, hogy a jogalkotó szándéka alapján az okozott eredmény „foglalja” egységbe a különböző cselekményeket. Ha az elkövető egyetlen elkövetési magatartással okoz több költségvetésnek sérelmet, a tényállás törvényi egységet teremt. Kérdésként merül fel azonban, hogy a költségvetési csalásnál a hagyományos dogmatikai kategorizálás alapján a törvényi egységnek mely típusáról van szó? Erre vonatkozóan számos megközelítést fogalmaztak meg a közelmúlt hazai jogirodalmában.

Molnár Gábor nézete szerint a költségvetési csalás „ún. összefoglalt bűncselekmény (delictum complexum). Az egységesen meghatározott eredmény foglalja egységbe a külön-külön elkövetési cselekményeket. A törvényhozó célja kifejezetten az volt, hogy új helyzetet teremtsen és a korábbi külön-külön bűncselekményként, illetőleg azonos bűncselekmény kereti között megállapított többrendbeli bűncselekmény

⁸ Így a bevételi oldalon: adócsalás, munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás, visszaélés jövedékkel, csempészet, áfára elkövetett csalás, illetve a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés sérelmével jár. A kiadási oldalon: jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése, illetve a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés sérelmével jár.

⁹ 2011. évi LXIII. törvény általános indokolása.

¹⁰ 2011. évi LXIII. törvény részletes indokolása a 2. §-hoz.

¹¹ Jacsó Judit: A költségvetési csalás. In: Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és új vitakérdései*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 286.

helyett egységként nyerjenek elbírálást az egymással akár összefüggő, akár össze nem függő magatartások.”¹²

Barkaszi Attila szintén azon megközelítés alapján fogalmazza meg álláspontját, miszerint a törvényhozó – a jogszabály megalkotása során is határozottan kifejezésre juttatott, és a miniszteri indokolásban is egyértelműen kifejtett célja szerint – a korábban pénzügyi bűncselekményként, jelenleg költségvetést károsító bűncselekményként szabályozott büntetendő magatartást, összefoglalt bűncselekményként, *delictum complexum*ként alkotta meg. Barkaszi azonban a fentiek mellett felhívja a figyelmet arra, hogy dogmatikailag az összefoglalt bűncselekmény fogalmi ismérve, hogy az annak alapját képező egyes részselekmények önmagukban is bűncselekményként minősüljenek. Ehhez a vizsgált törvényi tényállásunk tekintetében az okozott vagyoni hátrálynak részselekményenként meg kell haladnia a bűncselekményi értékhatárt.¹³

Kondorosi András ezzel szemben vitatja, hogy a törvényi egység kategóriáján belül a leghelyesebb-e *delictum complexum*ról beszélni. Álláspontja szerint az összefoglalt bűncselekmény létrehozatalának törvényhozói indoka a jogirodalom szerint az, hogy a jogalkotó az adott esetben a halmazati büntetést nem tartja elégségesnek, ezért az egymással akár összefüggésben sem lévő részselekményeket egységbe foglalja éppen annak érdekében, hogy a halmazati büntetésnél súlyosabb szankciót tudjon kijelölésbe helyezni azok elkövetésének esetére. A költségvetési csalásra ez a megállapítás azonban nem alkalmazható. Erre tekintettel – Kondorosi álláspontja szerint – a költségvetési csalás nem összefoglalt bűncselekmény, hanem a törvényi egység olyan speciális esete, amelyben a jogalkotó kifejezett rendelkezése folytán közömbös a sértettek száma, annak a rendbeliségre kihatása nincsen. Ebből a szempontból tehát a tényállás a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetéssel (Btk. 165. §) vagy a közúti veszélyeztetéssel (Btk. 234. §) hozható összefüggésbe.¹⁴

Jacsó Judit szerint valóban a törvényi egység egy sajátos esetéről van szó, amelyet azonban indokolt a Kondorosi által megfogalmazott esetköről is elkülönülten kezelni, hiszen a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetésnél a több sértett sérelmére történő elkövetést rendeli egységként bünteti a jogalkotó, de csak abban az esetben, ha azok azonos alkalommal (térben és időben ugyanakkor) valósulnak meg. Helyesebb lenne tehát éppen ezért a költségvetési csalást az okozott eredményre – vagyoni hátrányra – tekintettel a törvényi egység önálló különös típusaként kezelnünk.¹⁵

Az ismertetett megközelítések tehát egyértelműen rávilágítanak arra, hogy lassan egy évtizeddel a törvényi egység létrejötte után továbbra sem egységes a jogirodalom

¹² Molnár Gábor Miklós: A költségvetést károsító bűncselekmények. XXXIX. fejezet. In Belovics Ervin– Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. C. törvény alapján*. Második, hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 2013. 693.

¹³ Barkaszi Attila: Jogalkalmazói jogalkotás (?) A költségvetési csalás tényállása körében. *Büntetőjogi Szemle*, (2017), 2. 36.

¹⁴ Kondorosi András: *Egyes kiemelkedő jelentőségű gazdasági bűncselekmények dogmatikai és eljárásjogi megközelítésben*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2019. 113.

¹⁵ Jacsó (2017) i. m. 286.

megközelítése annak természetét illetően. Mindemellett Barkaszi már évekkal ezelőtt felhívta a figyelmet azon jogalkalmazásban kialakuló álláspontra, amely a költségvetési csalást nem összefoglalt bűncselekményként értékeli, hanem a törvényi egység olyan sajátos változatának tekinti, amely a jogalkalmazó számára úgynevezett érték-egybefoglalást ír elő. Az érték-egybefoglalási szabály alkalmazásával azonban nem kritérium, hogy a részcselekményenként okozott vagyoni hátrány meghaladja a bűncselekményi értékhatárként meghatározott összeget, vagyis az eljárás során értékelnek olyan magatartásokat is, amelyek önmagukban nem minősülnének bűncselekménynek, csak szabálysértésnek, míg a delictum complexumként értékelve ezek figyelmen kívül maradnának.¹⁶

Annak kérdésében, hogy a vizsgált törvényi tényállásunk tekintetében az okozott vagyoni hátránynak részcselekményenként kell-e meghaladnia a bűncselekményi értékhatárt, az ügyészség és nyomozó hatóság gyakorlata alapvetően azon érvrendszeret tükrözte, miszerint a törvényi egység bűncselekmény-többséget feltételez, ezért egységbe csak bűncselekményt megvalósító, tehát a bűncselekményi értékhatárt meghaladó részcselekmények tartozhatnak. A Btk. 462. §-ának (3) bekezdésére figyelemmel a százezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozó részcselekményeket a minősítés szempontjából így nem vették figyelembe.

Mindezen alapelvek mentén egységesülni látszó ügyészségi és nyomozó hatósági gyakorlattal szemben foglalt állást 2018. évben a Kúria,¹⁷ amelynek döntése szerint a költségvetési csalás esetében a vádemelés időpontja zárja le a bűncselekményegységet, amelybe a bűncselekmény alsó értékhatárát meg nem haladó összegű vagyoni hátrányt okozó – tehát bűncselekményt önmagukban meg nem valósító – részcselekmények is beletartoznak. A Kúria indokolásának lényegi eleme, hogy a törvényi tényállás nem tartalmaz olyan korlátozást, amely szerint az összefoglalt bűncselekmény törvényi egységébe csak bűncselekmények tartozhatnak, ezért annak az olyan, költségvetést károsító magatartások is részei, amelyek külön-külön nem minősülnének bűncselekménynek.

A törvényi egység gyakorlati alkalmazhatóságának problémaköre nyilvánvalóan nem azokban az esetekben jelenik meg, amikor példának okáért ugyanazon építési vállalkozó által különböző adónemekben (áfa, társasági adó) vagy különböző bevalási időszakokban okozott adóhiányt a sértett azonosságára tekintettel törvényi egységként, azaz egy bűncselekményként bírálják el. Dogmatikailag nem vitatható, érthető, logikus „konstrukció”!

Felmerül azonban a kérdés, mérlegelte-e mélységeiben a jogalkotó, hogy a költségvetési csalások számottevő részét szervezetten, különböző elkövetői körök által, térben és időben egymástól elkülönülve, azonban személyeiket érintően részbeni átfedéssel követték el, esetenként különböző tettesi, illetve részesi minőségekben. Hogyan érvényesíthető és milyen hatásai vannak ezekben az esetekben a törvényi egység

¹⁶ Barkaszi (2017) i. m. 37.

¹⁷ A Kúria BH2018. 162. számon közzé tett döntése.

alkalmazásának, különös tekintettel a Kúria 13/2017. számú büntető elvi döntésére, miszerint „amennyiben a bíróság a vád tárgyává tett és a bűncselekmény egységébe tartozó cselekményt jogerősen elbírálta, határozata e bűncselekmény tekintetében res iudicata-t eredményez. Erre figyelemmel az olyan részselekményt, amely a már elbírált bűncselekmény egységébe tartozik, azonban nem képezte a jogerős határozatban megállapított tényállás részét, nem lehet önállóan elbírálni; ilyenkor perújításnak lehet helye.”

Fenti kérdéskört plasztikusan szemlélteti a következő, *ugyanazon terheltet érintő*, öt fő fázisra bontható esetpélda, amely álláspontom szerint kiválóan alkalmas a törvényi egység – látszólag a gyakorlat érdekeit szolgáló – alkalmazásának és következményeinek bemutatására.

I. A terhelt által irányított gazdasági társaság 2010. szeptember 6. és november 10. között 15 db fiktív számlát állított be könyvelésébe, amely alapján az áfabevételt összesen 25 402 000 forinttal csökkentette. Ezen tényállás alapján 2013. november 19. napján a Pécsi Járási Ügyészség vádat emelt, amelynek eredményeként a Pécsi Járásbíróság a terheltet *mint XXIII. r. vádlottat*:

- Btk. 396. (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (3) bekezdés a) pont szerint minősülő költségvetési csalás;
- Btk. 345. § folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás;
- Btk. 403. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és aszerint minősülő számvitel rendje megsértése
- miatt 2016. március 31. napján elítélte,¹⁸ amely ítélet 2016. június 28. napján jogerőre emelkedett.

A Baranya megyei Főügyészség 2016. július 18. napján perújítás elrendelésére tett indítványt a terhelt ügyében, figyelemmel arra, hogy: a) a NAV nyomozást folytat 2014. évtől az érintett személy vonatkozásában is költségvetési csalás büntette miatt. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a terhelt által irányított gazdasági társaság 2011–2012 évben három olyan gazdasági társaságtól fogadott be fiktív számlákat, amelyeket a terhelt a könyvelésben elhelyezett, azok áfatartalmát levonásba helyezte, amelynek eredményeként számlakibocsátóként az adóbevételt 489 296 526 forinttal csökkentette; b) fentiekén túlmenően a NAV 2016. évben szintén nyomozást folytat az érintett személlyel szemben is költségvetési csalás büntette miatt, amelynek adatai szerint a terhelt egy további gazdasági társaság által 2011 nyarán kibocsátott és befogadott fiktív számlák alapján az adóbevételt 105 343 000 forinttal csökkentette.

A Főügyészség indítványa alapján a Törvényszék 2016. július 29. napján a perújítást elrendelte,¹⁹ egyben:

¹⁸ Pécsi Járásbíróság 21.B.895/5012/405.

¹⁹ Pécsi Törvényszék 10.Bpi.205/2016/11.

- az ügyet áttette a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Kecskeméti Törvényszékhez megismételt eljárás lefolytatása érdekében, amely jelenleg is folyamatban van;
- ismételten elrendelte a NAV nyomozásában res iudicata okán szükségszerűen szabadlábra helyezett terhelt előzetes letartóztatásáért, valamint
- ismételten elrendelte a terhelt és az általa jegyzett gazdasági társaság – NAV nyomozásában zárolt, majd a res iudicata figyelembevételével feloldott – vagyontárgyainak, bankszámláinak zárolását.

II. A Kecskeméti Törvényszék 2016. március 31. napján kihirdetett ítéletével²⁰ a terheltet, mint *VIII. rendű vádlottat* bűnösnek mondta ki: 1 rendbeli folytatólagosan, *részben tettesként, részben bűnsegédként* elkövetett költségvetési csalás büntetében; 1 rendbeli folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétségében.

Az ítéletet megalapozó tényállás szerint a terhelt 2005. január és 2007. március közötti időszakban: a) tettesként az általa képviselt gazdasági társaság vonatkozásában a befogadott számlák áfatartalmának levonásba helyezésével a központi költségvetés bevételeit 87 762 000 forint összegben csökkentette; b) bűnsegédként, az általa kibocsátott fiktív számlák biztosításával lehetővé tette az azt befogadó gazdasági társaság számára, hogy a számlák áfatartalmát jogosulatlanul levonásba helyezze 323 205 000 forint értékben.

A terhelt vonatkozásában bejelentett ügyészi és védői fellebbezések eredményeként a Szegedi Ítéltábla 2017. szeptember 27. napján meghozott ítéletével²¹ a Kecskeméti Törvényszék ítéletét a terhelt tekintetében megváltoztatta: a) az 1. rendbeli folytatólagosan, részben tettesként, részben bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás vonatkozásában az első fokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és e cselekmény tekintetében a büntetőeljárást ítélt dolog címén megszüntette; b) a folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétsége miatt a terheltet megrovásban részesítette.

Az ítéltábla nem minősítette részben tettesként, részben bűnsegédként elkövetettnek a cselekményt, figyelemmel a töretlen bírói gyakorlatra, amely szerint ilyenkor a súlyosabb minősítés megállapításának van helye, s csak a büntetés kiszabása körében értékelhető az, hogy a cselekmény egy részét az adott vádlott bűnsegédként követte el.

Az ítéltábla vizsgálta továbbá, hogy a folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétsége esetén a folytatólagosság teremt-e törvényi egységet, amely miatt a cselekmény ítélt dolognak minősülne. Ezt azonban a két elkövetési idő között eltelt időtartamra tekintettel nem tartotta megállapíthatónak, ezáltal a hamis magánokirat felhasználásának vétségét önállóan kellett elbírálnia.

²⁰ Kecskeméti Törvényszék 2.B. 112/2013/168.

²¹ Szegedi Ítéltábla Bf.I.345/2017/5.

III. A Szegedi Ítéltábla fentiekben hivatkozott ítéletére alapozva a Baranya Megyei Főügyészség ismételten perújítási indítványt terjesztett elő a Pécsi Járásbíróság 21.B.895/5012/405. számú ítéletének *XXIII. rendű* vádlottja vonatkozásában, amelyet a Pécsi Törvényszék másodfokú tanácsa 2018. május 18. napján hozott végzésével elutasított,²² miután álláspontja szerint a perújítás elrendelésének a Be. 408. §-ában írt feltételei nem állnak fenn. Indokolása szerint:

az alapügyben hozott jogerős bírósági ítélet vonatkozásában már elrendeltek egy perújítást, amely jelenleg is folyamatban van a Kecskeméti Törvényszéken. A Pécsi Törvényszék álláspontja szerint ugyanezen ügyben újabb perújítás elrendelésére csak annak befejezését követően kerülhet sor, mert a perújítással az alapügy tekintetében egy „függő helyzet” állt be;

- a törvényszék álláspontja szerint az alapügyben eljáró bíróságnak és ügyészségnek is tudomása volt róla, hogy a terhelt ellen párhuzamosan van egy másik eljárás is folyamatban költségvetési csalás büntette miatt, ezért a perújítási indítványban foglalt részcselekmények nem értékelhetők utóbb felderített cselekményként;
- további indokként határozták meg, hogy az indítványban megjelölt további részcselekmények megállapítása a már elrendelt perújítási eljárás tárgyát képező bűncselekményeknél [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és az (5) bekezdés b) pontja szerint minősülő költségvetési csalás büntette], súlyosabb minősítést nem alapozhat meg.

A Pécsi Törvényszék végzése ellen benyújtott ügyészi fellebbezés alapján a Pécsi Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2018. szeptember 4. napján meghozott végzésével²³ a Pécsi Törvényszék végzését megváltoztatta, és a Pécsi Járásbíróság 21.B.895/2012./405. számú ítélete tekintetében újabb perújítást rendelt el azzal, hogy a perújítási ügyet a Be. 644. § (1) bekezdés b) pontja alkalmazásával szintén a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Kecskeméti Törvényszékhez rendelte áttenni.

IV. A Szegedi Fellebviteli Főügyészség 2019. március 19. napján kelt indítványában a Szegedi Ítéltábla Bf.I.345/2017/5. számú ítélete ellen felülvizsgálati indítványt nyújtott be a Kúriához a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezése, a másodfokú bíróság új eljárásra utasítása végett. Álláspontja szerint ugyanis a VIII. rendű terhelt vonatkozásában a bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntett miatt indult eljárást törvénysértően szüntették meg, miután a bűnrészességre – mint tényálláson kívüli magatartásra – törvényi egységet alapozni nem lehet, és a részesi cselekmény rendbelisége és minősítése a tettesi alapcselekményhez igazodik.

A Kúria a felülvizsgálati indítványt elbírálva 2018. október 2. napján kelt végzésével²⁴ a Szegedi Ítéltábla Bf.I.345/2017./5. számú ítéletét törvénysértőnek minősítve hatályon kívül helyezte, és az Ítéltáblát új másodfokú eljárásra utasította.

²² Pécsi Törvényszék 2.Bpi.57/2018/6.

²³ Pécsi Ítéltábla Beüf. II. 119/2018/6.

²⁴ Kúria Bfv.I.454/2018/7.

V. A Szegedi Ítéltábla 2019. április 17. napján meghozott és jogerőre emelkedett ítéletével²⁵ a költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt a terhelt ellen indult büntetőügyben a Kecskeméti Törvényszék 2.B.112/2013/168. számú ítéletének a VIII. rendű vádlottra vonatkozó részét megváltoztatta:

- a vádlott cselekményét bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (81) bekezdés a), b) pont, (5) bekezdés b) pont] és
- folytatólagosan, bűnsegédként elkövetett hamis magánokirat felhasználása vétségének minősítette;
- a vádlott szabadságvesztésének időtartamát két évre enyhítette és annak végrehajtását négy évre felfüggesztette, míg a közügyektől eltiltást mellőzte.

Az ítélet indokolása szerint a vádlott jelen ügyben elbírált tettesi cselekménye a Pécsi Járásbíróság által elbírált tettesként elkövetett cselekménnyel törvényi egységet alkot, ezért e cselekményi részt az ítéltábla mint ítélt dolgot a tényállásból és a vádlott cselekvőségéből kirekesztette. Mindebből következően a vádlott cselekményei az I. fokú ítélettől eltérően kizárólag bűnsegédként elkövetettnek minősülnek.

Az ítéltábla rámutatott arra is, hogy a vádlott esetében a büntetőeljárás tartama meghaladta a vele szemben kiszabható büntetés felső határát, amely időmúlás a vádlottnak fel nem róható, így álláspontja szerint az első fokú bíróság által kiszabott négy év szabadságvesztés eltúlzott, ezért annak időtartamát két évre enyhítette. A fentiekén túl a jelentős időmúlás és a hosszú büntetőeljárás hatálya alatt állás olyan körülmények, amelyek a büntetés jogerős kiszabásakor már nem indokolják a szabadságvesztés azonnali végrehajtását, ezért az Ítéltábla a VIII. rendű vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtását négy év próbaidőre felfüggesztette.

Az ítéltábla határozata azonban nem befolyásolhatja érdemben az elrendelt perújítási eljárás lefolytatását, miután a terhelt tettesi minőségben történő elítélésére nem került sor.

A ismertetett jogesetet összegezve megállapítható, hogy a törvényi egység alkalmazhatóságának érdekében egy 2011. évben indított büntetőeljárásban többszöri perújításra kényszerült a jogalkalmazó, aminek eredményeként a büntetőeljárás még a tanulmány elkészítésének időpontjában is folyamatban van.

További, alapvetően negatív következményként értékelhetjük, hogy a törvényi egységre figyelemmel jelentős, közel félmilliárd forint értékű, a költségvetést ért vagyoni hátrány részbeni megtérülését biztosító vagyonelem zárolását oldották fel a nyomozás megszüntetésével egyidejűleg, aminek következtében a perújítást követő ismételt zárolása a későbbiekben már nem járt eredménnyel. Jelen esettel összefüggő közvetett hatásként értékelhetjük továbbá annak tényét is, hogy a már jogerősen elbírált részesi cselekmények vonatkozásában a másodfokon eljáró bíróság a korábban kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés mértékét felére csökkentette, és azt

²⁵ Szegedi Ítéltábla Bf.I. 656/2018/4.

végrehajtásában felfüggesztette, elsősorban a terheltnek fel nem róható időmúlásra hivatkozva.

A feldolgozott esetpélda alapján okkal merülhet fel a kérdés, mennyire életképes a törvényi egység több, összetett tényállású, térben és időben egymástól elkülönülő, de egyes terheltek vonatkozásában átfedést mutató büntetőügyekben? Megvalósulni látszik-e az alapvetően egyszerűsítést és kényszerhalmazatok elkerülését célzó jogalkotói akarat, vagy éppen a kívánt céllal ellenkező hatást értünk el a törvényi egységgel?

Természetesen, mindaddig, amíg tudományos problémaként tekintünk a kérdésre, képesek is vagyunk tudományos szempontból megfelelő megoldás találni a jogi problémák halmazára, akár a Kúriát is bevonva a kérdés megalapozott megválaszolásába. De vajon az ismertetett –szükségszerű – eljárási metódus, amely az elkerülni kívánt kényszerhalmazatok helyett „kényszeregyesítéseket” és „kényszerperújításokat” igénnyel, összeegyeztethető a büntetőeljárásról szóló törvény preambulumban megfogalmazott hatékony és észszerű határidőn belül lefolytatott eljárással mint jogpolitikai céllal?

3. Törvényi egység és folytatólagosság a visszaélés társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással bűncselekmény és költségvetési csalás viszonyrendszerében

A törvényi egység alkalmazása – mint a költségvetési csalás tényállására vonatkozó jogalkotói akarat következetes érvényesítése – további ellentmondásokat keletkeztet a költségvetési csalás, valamint annak „kistestvéreként” szintén a 2011. évi Btk. módosítással létrehozott visszaélés társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással elnevezésű deliktum tekintetében, amelyet a törvényhozó 2013. július 1. napjával – döntően változatlan tényállással – iktatott be a jelenleg hatályos Btk.-ba. A 2012. évi C. törvény 2013. július 1-jétől hatályos szövege szerint:

„395. §. (1) Aki társadalombiztosítási ellátás, vagy az államháztartás alrendszeireiből jogszabály alapján, természetes személy részére nyújtható pénzbeli vagy természetbeni juttatás megszerzése vagy megtartása céljából mást tévedésbe ejt, tévedésben tart vagy a valós tény elhallgatja, és ezzel kárt okoz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekménnyel okozott kárt a vádirat benyújtásáig megtéríti.”

A tényállás az ötvenezer forintot meghaladó kárt okozó magatartásokat rendeli büntetni.²⁶ A deliktum – 2021. január 1. napjáig – a százezer-egy és ötszázezer forint közötti kárt okozó magatartások esetén konkurált a költségvetési csalással.²⁷

²⁶ Btk. 462. § (1) bekezdés b) pontja.

²⁷ A 2012. évi C. törvény részletes indoklása.

Ezen esetekben, ahogyan arra Jacsó Judit is rámutatott, a költségvetési csalás mint generális tényállás megvalósult ugyan, de a halmazat a 395. §-ban rögzített bűncselekménnyel csak látszólagos volt, amelyet a specialitás elve oldhatott fel.²⁸ Amennyiben tehát az elkövető a költségvetésnek a 395. §-ban írt magatartás kifejtésével okozott százezer forintot meghaladó,²⁹ de ötszázezer forintot meg nem haladó kárt, a visszaélés társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással vétsége volt megállapítandó. Az ötszázezer forintot meghaladó károkozás esetén, miután a súlyosabb büntetéssel fenyegetett átfogó tényállás elnyeli az enyhébbet, a konzumpció elve oldotta fel a látszólagos alaki halmazatot, amelynek eredményeképpen költségvetési csalást állapítottak meg. A 2020. évi XLIII. törvény a költségvetési csalás tekintetében a bűncselekményi értékhatárt 2021. január 1-jétől ötszázezer forint feletti vagyoni hátrányra módosította, amelynek eredményeként a korábbi büntetőjogi szabályozásban megjelenő, kisebb kárt, illetve vagyoni hátrányt okozó magatartások rivalizálása megszűnt, ötszázezer forintot meghaladó kár, illetve vagyoni hátrány okozása esetén azonban továbbra is a konzumpció elve alapján minősülnek e cselekmények költségvetési csalásnak.

A gyakorlat azonban rámutatott arra, hogy jelen elhatárolási szempontok korántsem alkalmazhatóak azon esetekben, ahol a cselekmény egyrészt bűncselekményi értékhatárt el nem érő esetenkénti kárösszegre, másrészt a költségvetési forrásból származó pénzeszközök vonatkozásában, mint statikus költségvetési csalás valósul meg.

E büntetőjogi fogalom tekintetében megkerülhetetlen Madai Sándor értelmezése,³⁰ akinek nézete szerint a költségvetési csalás tulajdonképpen *dinamikus költségvetési csalásnak* is nevezhető, hiszen az a be-, illetve a kifizetésekkel kapcsolatban követhető el, tehát tulajdonképpen költségvetési folyamatok zavartalan áramlását kívánja biztosítani.

Madai szerint minden más tényállás, ami a közvagyon sérelmére elkövethető vagyon elleni deliktumok körébe tartozik – hiszen védik a költségvetésbe tartozói vagyont – összefoglalóan egy absztrakt gyűjtőfogalommal: *statikus költségvetési csalásnak* is nevezhető. Ennek alapjául azon sajátos jellemző szolgál, miszerint azok esetében nem mint alá-fölé rendeltségi (elsősorban adó-) jogviszonyban lévő entitások közötti jogviszonyra vonatkozik a tényállás – mint a dinamikus költségvetési csalás esetében –, hanem vagy egymás mellé rendelt szereplőkről van szó (például közvagyonba tartozó dolog adásvétele esetén), vagy egymással – ebben a tekintetben – kizárólag büntetőjogi jogviszonyban lévő felek tűnnek fel (például közvagyonba tartozó dolog ellopása esetén).

Ahogyan arra Madai is utal, a statikus költségvetési csalás fogalomrendszerébe számos olyan elkövetési magatartás kapcsolódhat, amelyek minősítése korántsem

²⁸ Jacsó (2017) i. m. 284.

²⁹ A Btk. 462. § (3) bekezdése – 2021. január 1-je előtti szövege – alapján.

³⁰ Madai (2017) i. m. 281.

egységes a gyakorlatban például a csalással, sikkasztással érintett közvagyon, illetve költségvetésből származó pénzeszköz tekintetében.

Ennek jellemző példái lehetnek:

- a költségvetési támogatással beszerzett eszközök, járművek céltól eltérő vagy magáncélú használata, támogatási forrásból jelentős túlárazással megvalósított járműbeszerzés, amely a hűtlen kezelés gyanúját veti fel;
- szeszfőzde által a bérfőzetőtől átvett bérfőzési szeszadó befizetésének elmulasztása;
- gépjármű-kereskedő által vállalt átíratáshoz a vevőtől átvett pénzeszközből a vagyonszerzési illeték befizetésének elmulasztása, az átíratáshoz fiktív befizetésigazolás felhasználása;
- önkormányzati pénzeszközök elsikkasztása.

A halmazati és elhatárolási kérdéseket egyaránt érintő, a következőkben feldolgozott második jogesetben a jellemzően bűncselekményi értékhatárt meg nem haladó mértékű, fiktív adatok felhasználásával megvalósított alkalmankénti károkozás (segélyek, szociális juttatások jogosulatlan megszerzése) valósult meg, amelyre kétséget kizáróan ráilleszhető a statikus költségvetési csalás mint fogalom meghatározás valamennyi ismérve.

Jelen esetben a kulcspozícióban lévő önkormányzati dolgozó 2012 és 2017 között rendszeresen olyan valótlan tartalmú közokiratokat (kérelmeket és határozatokat) készített, amelyekhez valós és fiktív személyi adatokat használt fel.

A hamis tartalmú okiratokat elhelyezte és elindította az önkormányzati ügyrendben, ezekhez utalványok és pénztárbizonylatok készültek, majd e dokumentumokra rákerültek a kifizetéséhez szükséges (polgármesteri, szakmai teljesítést igazoló, pénzügyi ellenjegyzői, érvényesítői, kötelezettségvállalói, utalványozói, könyvviteli nyilvántartásba rögzítői, pénztárelenőri, utalványozói, könyvelői) aláírások. A valótlan tartalmú határozatok és kifizetési bizonylatok alapján az érintett önkormányzati dolgozó jogosulatlanul vett fel a települési önkormányzat pénztárából eseti támogatást az igénylőként megjelölt fiktív vagy létező személyek nevében.

Jelen történeti tényállás minősítésénél alapvető szempont, hogy az egyes személyek részére támogatásként folyósított összegek számottevő része bűncselekményi értékhatár alatti, azaz 50 ezer forintot meg nem haladó összegű volt, esetenként 25 ezer forint átlagértékű, és csak töredékük, megközelítőleg az egyes cselekmények (és az ehhez kapcsolódó kárérték) 25%-a minősült bűncselekményi értékhatár felett (50 001 és 100 ezer forint közöttinek). Az egyes cselekmények kárértéke viszont önmagában egy esetben sem haladta meg a költségvetési csalás értékhatárát, azaz a 100 ezer forintot. Eldöntendő kérdésnek minősült tehát, hogy az egyes, önálló határozatokon és különálló döntéshozatali aktusokon alapuló cselekmények mely konkrét bűncselekmény rész-cselekményeiként alkothatnak egységet. További kérdés, hogy az ismertett elkövetési magatartás vonatkozásában a Btk. 395. § tekintetében a folytatólagos egység, illetve a Btk. 396. § vonatkozásában a törvényi egység elvei

érvényesülnek az egyes törvényi tényállások tekintetében, mint rendezőelvek. Utóbbi esetben mindez kizárólag oly módon valósulhat ugyanis meg, hogy a törvényi egység alapjául szolgáló részcselekmények egyetlen esetben sem minősülnek értékhatáruk okán bűncselekménynek.

Az ismertetett esetpélda büntetőjogi minősítése tekintetében több állásfoglalás és hatásköri összeütközés is keletkezett, amelyek időrendi sorrendben a következők szerint jelentek meg:

- *első minősítése*: jelentős kárt okozó, üzletszerűen elkövetett *csalás* büntett és más bűncselekmények a teljes kárérték tekintetében;
- *második minősítése*: a Btk. 396. § (1) bekezdésébe ütköző *költségvetési csalás*, a teljes kárértékre tekintettel. Ennek indokaként szerepelt, hogy a rendkívüli települési támogatások (szociális jellegű juttatások) finanszírozása 2017. évig különböző arányokban részben állami normatív támogatásból, részben az önkormányzat saját költségvetéséből történt, tehát a cselekmény is több költségvetés sérelmével járó károkozást eredményezett;
- *harmadik minősítése*: társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés. Ennek alapján az 50 ezer forint alatti károkozással járó cselekmények büntetőjogi minősítése megszűnik, és az okozott kár az 50 ezer forint feletti tételek összeadása alapján válik megállapíthatóvá. Mindemellett vizsgálat tárgyát képezte, hogy a Btk. 395. § vonatkozásában a folytatólagos egység feltételei fennállnak-e, illetve az egyes jogosulatlan igénylések között eltelt-e három hónapnál hosszabb idő. A nyomozás kezdeti megállapításai szerint 50 ezer forintot meghaladó esetenkénti pénzfelvétel 141 esetben történt, mintegy 9 millió forint összértékben, amely károkozás az ügyben kialakított álláspontra figyelemmel továbbra is társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés bűncselekmény tényállásának megállapíthatóságát alapozza meg. Figyelemmel azonban arra, hogy az 50 ezer forintot meghaladó kárértékű cselekmények összértéke aggályossá tette a cselekmény – Btk. 395. § szerinti – vétségnek minősítését, illetve a jogosulatlanul, szociális támogatás címén felvett összeg mint okozott kár, a nyomozás aktuális szakaszában már közel 40 millió forint volt, indokoltá vált a korábbi minősítést megalapozó állásfoglalás felülvizsgálata, a cselekmény helyes jogi minősítése érdekében;
- *negyedik minősítése*: üzletszerűen, folytatólagosan, jelentős kárt okozó csalás a teljes kárérték tekintetében, mivel a terhelt magatartásával a rendkívüli települési támogatás megállapítása kapcsán fiktív személyeket és adatokat tartalmazó határozatokkal megtévesztette a kifizetést engedélyező pénzügyi vezetőt és más önkormányzati dolgozókat, ezáltal jogosulatlanul szerezte meg az önkormányzat pénztárából kiutalt összegeket;
- *ötödik, jelenkori minősítése*: a Btk. 396. § (1) bek. a) pontjába ütköző, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó, üzletszerűen és folytatólagosan elkövetett *költségvetési csalás büntett* a teljes kárértékre (amely költségvetésből származó pénzeszköznek minősül), valamint több rendbeli, folytatólagosan elkövetett,

a Btk. 343. §-ban meghatározott és a szerint minősülő hivatalos személy által elkövetett *közokirat hamisítás büntette*, amelyek rendbelisége a fiktív igénylések számához igazodik.

Jelen esetben tehát olyan cselekmények együttes értékelése képezi a büntetőjogi minősítés alapját, amelyek egyike sem haladja meg a bűncselekményi értékhatárt költségvetési csalás tekintetében. Mindez nem életidegen a Btk.-tól, elegendő csak a szabálysértési értékhatárra elkövetett lopás felminősítő körülményeire gondolnunk. A költségvetési csalás vonatkozásában azonban a jogalkotó erre irányuló kifejezett akarata nem található meg a törvényi tényállásban.

E tárgykörben további említést érdemel, hogy a költségvetési csalás tényállását tekintve jelen minősítés esetében az egység alapjául részben a folytatólagos elkövetés szolgál, amelynek definíciója a hatályos Btk. 6. § (2) bekezdése szerint „nem bűnhalmazat, hanem folytatólagosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el”. Ezzel összefüggésben érdemel figyelmet Ambrus István észrevétele, miszerint az új Btk.-ra vonatkozó törvényjavaslat (T/6958.) már az „ugyanolyan cselekmény” kitételt kívánta szerepeltetni a normaszövegben, és a Btk. 6. § (2) bekezdését ebben a formában 2012. július 13-án hirdették ki. Ezt követően azonban, még a Btk. hatálybalépése előtt, a 2012. decemberében elfogadott és kihirdetett 2012. évi CCXXIII. törvény 318. § (1) bekezdése visszaállította a régi Btk. 12. § (2) bekezdésében írt szövegezést, és végül a Btk. 6. § (2) bekezdése 2013. július 1. napjával így, a folytatólagosság törvényi ismérveként az „ugyanolyan bűncselekmény” elkövetését megkövetelve lépett hatályba.³¹

A büntetőeljárás jelen szakaszában ennek okán felmerülhet a cselekmény természetes egységként történő értékelése, ahol több olyan részcselekmény illeszkedik ugyanazon alaptényállásba, amelyek egymással szoros tér- és időbeli kapcsolatban állnak, egységes akaratelhatározásból származnak, megteremtve ezáltal az érték-egybefoglalás lehetőségét.

4. Záró gondolatok

Összefoglalva a költségvetési csalás tényállásában létrehozott törvényi egység értelmezésével kapcsolatos álláspontokat és indokokat megállapíthatjuk, hogy az ismertett jogtechnikai megoldás kétségtelenül kiküszöbölte azon dogmatikai aggályokat, miszerint adócsalás esetén az adónemek számához igazított rendbeliség ellentétben áll a büntetőjogi gondolkodás alapjaival, amely alapvetően a sértettek számából kiindulva állapítja meg a rendbeliséget.

³¹ Ambrus István: Még egyszer a folytatólagos bűncselekményről. *Jogelméleti Szemle*, (2018), 4. 5.

Megteremtése ezáltal megoldást nyújtott azon, miniszteri indokolásban megfogalmazott problémakörre is, miszerint a korábbi szabályozások nem voltak alkalmasak arra, hogy megszüntessék a kényszer- vagy automatikus halmazatokat, amelyekről a gyakorlat idegenkedett. A törvényi egység költségvetési csalásban történő megteremtése tehát jogelméleti, jogalkotói és elvben a gyakorlat szempontjából is pozitív változásokhoz vezetett. Vajon a feldolgozott és ismertetett esetpéldák fényében minden esetben teljes bizonyossággal kijelenthető ez? Egy alapvetően elméleti, dogmatikai ellentmondás feloldása nem keletkeztetett-e újabb problémákat a gyakorlati jogalkalmazás számára?

A tanulmányban felvetett kérdések rámutatnak arra, hogy a jogalkotó jó irányt meghatározva kívánta újraszabályozni a kérdéses területet, a valamennyi elkövetési magatartásra kiterjedő, átfogó szabályozást biztosítva hozta létre a költségvetési csalás tényállását. Mindemellett azonban olyan kérdések is felszínre kerültek az új szabályozásnak köszönhetően, amelyek a jogdogmatikát alapul véve továbbra is tisztázásra várnak.

A különös részi törvényi tényálláshoz kapcsolódó máig ellentmondásos jogértelmezés, valamint a törvényi egységből adódó perújítások okán végeláthatatlanul elhúzódó büntetőeljárásokra tekintettel, álláspontom szerint továbbra sem mellőzhető a vitákat generáló kérdések törvényi vagy jogegységi döntésben történő rendezése.

IRODALOMJEGYZÉK

- Ambrus István: Még egyszer a folytatólagos bűncselekményről. *Jogelméleti Szemle*, (2018), 4. 3–14.
- Barkaszi Attila: Jogalkalmazói jogalkotás (?) A költségvetési csalás tényállása körében. *Büntetőjogi Szemle*, (2017), 2. 35–37.
- Jacsó Judit: A költségvetési csalás. In Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és új vitakérdései*. Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Országos Kriminológiai Intézet, 2017. 267–296.
- Kondorosi András: *Egyes kiemelkedő jelentőségű gazdasági bűncselekmények dogmatikai és eljárásjogi megközelítésben*. Doktori Értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2019.
- Madai Sándor: Hazai szabályozás és az Európai Unió pénzügyi érdekei. In Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó – Varga Judit (szerk.): *A közpénzek védelméről*. Debrecen, Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar, 2017. 271–294.
- Molnár Gábor Miklós: *Az adócsalás*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2011.
- Molnár Gábor Miklós: A költségvetést károsító bűncselekmények. XXXIX. fejezet. In Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: *Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. C. törvény alapján*. Második, hatályosított kiadás. Budapest, HVG-ORAC, 2013. 770–789.

Jogi források

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- A 2011. évi LXIII. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

LENGYEL Tibor: Törvényi egység a költségvetési csalásban és annak érvényesülési lehetőségei a gyakorlatban

2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről

2020. évi XLIII. törvény a Büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról

Legfelsőbb Bíróság BH 2004.270. számon közzé tett döntése

A Kúria BH2018. 162. számon közzé tett döntése

ABSTRACT

Legal Unity in Budget Fraud and Its Possibilities in Practice

Tibor LENGYEL

The 2011 amendment to the Criminal Code created a uniform criminal law protection of the revenue and expenditure side of the budget by establishing the fact of budget fraud, by which the legislator wanted to solve the problems arising in law enforcement by merging several criminal offences into one legal fact. As part of this, the legislative will has also substantially changed on the issue of unity-majority, the creation of the legal unity was aimed at avoiding previous coercive or automatic accumulations. The present study intends to point out all those peculiarities that appear today from the point of view of practical application of the law that are related to the classification of budget fraud as a result of the legal unity.

Keywords: financial loss, continuity, budget fraud, new trial, legal unity